

สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และขอเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา ผู้วิจัยมีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา ระหว่าง เพศชายและเพศหญิง และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง เพศและสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษากับมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของครูสังคมศึกษา หัวหน้าสายวิชา สังคมศึกษา และผู้บริหารโรงเรียน นอกจากนี้สถาบันฝึกหัดครูจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการผลิตครูที่มีคุณภาพในด้านการสอน ตลอดจนเพื่อเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจที่จะค้นคว้าทำการวิจัยต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้สุ่มโรงเรียนอาชีวศึกษาที่ใช้ในการวิจัย ๑๐ แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร จำนวนนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ๓๐๐ คน เป็นนักเรียนชาย ๑๕๐ คน นักเรียนหญิง ๑๕๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา จำนวน ๖๐ ข้อ การสร้างแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยได้อาศัย การศึกษาหลักสูตร แบบเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา และเอกสารอื่นๆ รวมทั้งคำแนะนำ ข้อคิดเห็นจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน และได้สร้างแบบสอบถามสภาพทาง เศรษฐกิจ และสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาอีก ๑ ชุด จำนวน ๖ ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบโน้ตัมเกี่ยวกับความเป็นผลเมืองดี
 ของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง โดยการทดสอบค่าที (t - test) และได้ศึกษา
 ความสัมพันธ์ระหว่างโน้ตัมเกี่ยวกับความเป็นผลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษากับเพศ
 ของนักเรียนด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบซีเรียล (Point Biserial
 Coefficient of Correlation) และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโน้ตัม
 เกี่ยวกับความเป็นผลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา กับการศึกษาของบิตามารดา อาชีพ
 ของบิตามารดา และรายได้ของบิตามารดา ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ
 การณจร (Coefficient of Contingency) และทดสอบค่าไคแอสควร์ (χ^2)
 ชนิด The Chi - Square Test of Indence in Contingency Table
 นอกจากนี้ยังได้แสดงรอยละของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ตอบมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็น
 ผลเมืองดีแต่ละเรื่องได้ถูกต้อง เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียน
 การสอนตั้งคมศึกษาเกี่ยวกับความเป็นผลเมืองดีในโรงเรียนอาชีวศึกษา

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีโน้ตัมเกี่ยวกับความเป็นผลเมืองดีแตก
 ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕
๒. คะแนนสอบมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นผลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา
 มีความสัมพันธ์กับเพศของผู้ตอบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ก็คือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
 ($r_{p\ bis}$) เท่ากับ ๐.๒๑ ซึ่งทำนายได้ว่านักเรียนที่ได้คะแนนโน้ตัมเกี่ยวกับความ
 เป็นผลเมืองดีสูงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และนักเรียนที่ได้คะแนนโน้ตัมเกี่ยวกับความเป็น
 ผลเมืองดีต่ำส่วนใหญ่เป็นเพศชาย แต่ขนาดของความสัมพันธ์ของข้อมูลมีน้อย จึงมีบุคคล
 อีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เป็นไปตามนี้
๓. มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นผลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษาไม่มีความสัมพันธ์
 กับการศึกษาของบิดาที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๕

๔. มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กับการศึกษาของมารดาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ คือปีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (C) เท่ากับ ๐.๒๐๖ หมายความว่า ถ้ามารดามีการศึกษาสูง บุตรย่อมมีมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีสูงด้วย และในทางตรงกันข้าม ถ้ามารดามีการศึกษาต่ำบุตรย่อมมีมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีต่อกว้าง แต่ขนาดของความสัมพันธ์ของข้อมูลทั้งสองนี้มีน้อย จึงมีบุคคลอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เป็นไปตามนี้

๕. มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดาที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๕

๗. มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ของบิดามารดาที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๕

๘. เรื่องที่นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจดีและตอบได้ถูกต้องร้อยละ ๗๐.๐๐ - ๗๒.๐๐ มี ๑ เรื่องคือ

๘.๑ การมีค่านิยมที่พึงปรารถนา มีวัฒนธรรมและยึดมั่นในคำสอนทางศาสนา

เรื่องที่นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจพอใช้ คือตอบถูกต้องร้อยละ ๕๕.๐๐ - ๖๘.๕๐ มี ๕ เรื่อง คือ

- ๘.๒ ความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย
- ๘.๓ ความเป็นพลเมืองดีด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย และการประกอบอาชีพ
- ๘.๔ ความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับการรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด
- ๘.๕ การมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ และรู้จักแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์
- ๘.๖ ความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

เรื่องที่นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจน้อย คือตอบถูกต้องร้อยละ ๕๔.๕๐ ลงมา มี ๔ เรื่องคือ

- ๔.๗ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายและการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย
- ๔.๘ ความเป็นพลเมืองดีในฐานะเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว
- ๔.๙ ความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต เกิดนิสัยรักการ
อ่านหนังสือ
- ๔.๑๐ ความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับความสนใจในปัญหาและกิจการต่างๆ
ของบ้านเมือง

อภิปรายผลของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา
นี้ เรื่องที่น่าสนใจและควรกล่าวถึงดังนี้

๑. ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชาย
แตกต่างกับมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนหญิง โดยคะแนนเฉลี่ยของ
นักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชาย และในการวิจัยยังพบต่อไปอีกว่า เพศมีความสัมพันธ์
กับมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งทำนายได้ว่านักเรียน
ที่ได้คะแนนมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีสูงเป็นเพศหญิง และนักเรียนที่ได้
คะแนนสอบมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีต่ำ จะเป็นเพศชาย ซึ่งตรงกับการ
วิจัยของ สมจิตร์ วัฒนกุล^๑ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง " ความรู้ความเข้าใจเกี่ยว
กับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ " ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕
ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนหญิงโรงเรียนมัธยมสายสามัญมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
ความเป็นพลเมืองดี โดยเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนชายในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ
และนักเรียนชายในโรงเรียนมัธยมแบบประสม และสอดคล้องกับการรวบรวมผลการ

^๑ สมจิตร์ วัฒนกุล, เรื่องเดิม .

วิจัยของแมสซีอะแลส^๒ (Massialas) ที่ว่า นักเรียนหญิงจะรับรู้เรื่องการเมือง
 ในรูปตัวบุคคลมากกว่าเป็นสถาบันและนักเรียนหญิงจะเคารพเรือ่พึงกฎหมาย และเชื่อว่า
 รัฐบาลจะตอบสนองคำเรียกร้องของประชาชนไ้มากกว่านักเรียนชาย เมื่อเป็นเช่นนี้
 ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจจะเป็นเพราะนักเรียนหญิงมีความสนใจในการศึกษาหาความรู้
 มากกว่านักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ แครอล เคท เว็บสเตอร์^๓

(Carol Cate Webster) ที่ว่า ถึงแม้ว่านักเรียนชายจะมีประสิทธิภาพทางการเมือง
 เมืองมากกว่านักเรียนหญิง แต่นักเรียนหญิงมีความสนใจและอยากมีส่วนร่วมในการ
 เมืองมากกว่านักเรียนชาย นอกจากนี้ถ้าพิจารณาจากสภาพสังคมในปัจจุบันจะพบว่า ใน
 วงการด้านวิชาการ สังคมสงเคราะห์เพื่อแม่แต่ในสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ มักจะมีเพศหญิง
 มากกว่าเพศชาย แสดงให้เห็นว่า เพศหญิงมีความตื่นตัวและให้ความสนใจในการศึกษา
 หาความรู้มากขึ้นกว่าเดิม ประกอบกับในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยสังเกตพบว่า
 นักเรียนหญิงให้ความสนใจในการพิจารณาปัญหาในแบบสอบถามมากกว่านักเรียนชาย ดังนั้น
 จึงอาจกล่าวได้ว่า นักเรียนหญิงน่าจะมีแนวโน้มที่จะตอบแบบสอบถามได้ดีกว่า

๒. ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีว-
 ศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาของบิดาแต่อย่างใด หมายความว่า บิดาจะมีการ
 ศึกษาสูงหรือต่ำไม่มีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับ

^๒ Byron G. Massialas, " Citizenship and Political Socialization, " Encyclopedia of Educational Research, (edited by Robert L. Ebel, 4 th. ed; New York: Macmillan Company, 1969(, p. 125 - 139)

^๓ Carol Cate Webster, "Political Socialization in India," Dissertation Abstracts International , Vol. 35, No.1 (July, 1974), p. 548 - A

การวิจัยของ วรณวิมล หนีมพานิช ^๕ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง " มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น " ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาของบิดาไม่มีความสัมพันธ์กับความรูความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีให้กับเด็ก และบิดาผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวก็เป็นผู้มีอิทธิพลในการปลูกฝังมโนทัศน์ในเรื่องนี้ให้กับเด็ก จากการศึกษาของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ^๕ ก็พบว่า ในสถาบันครอบครัว บิดาจึงเป็นหัวหน้าครอบครัว ยังมีอิทธิพลอยู่มากในเรื่องการแก้ปัญหา หรือการตัดสินใจชีวิตในปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว ดังนั้นถ้าบิดารูจักสร้างบรรยากาศในครอบครัวให้เป็นประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้บุตรได้แสดงความคิดเห็นในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว และยอมรับฟังความคิดเห็นที่ดีของบุตรบาง ก็จะเป็นการช่วยปลูกฝังและพัฒนา มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีที่ถูกตองให้กับบุตร การที่บิดาจะประสบความสำเร็จในการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับการศึกษาของบิดาด้วย เพราะบิดาที่มีการศึกษามากจะใช้ระบบเผด็จการในครอบครัว ^๖ ซึ่งจะ เป็นอุปสรรคต่อการปลูกฝังมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของเด็กอย่างยิ่ง แต่จากผลการวิจัยครั้งนี้กลับปรากฏว่าครอบครัวประสบความสำเร็จในเรื่องนี้ ทั้งนี้อาจจะ เป็นไปได้ว่า ตามลักษณะวัฒนธรรมของสังคมไทย

^๕ วรณวิมล หนีมพานิช, " มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗) (อัดสำเนา)

^๕ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, " ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย " รายงานการวิจัย (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๕)

^๖ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เรื่องเดียวกัน.

นั้นบิดาไม่เคยจะได้อยู่ใกล้ชิดกับบุตรมากนัก ประกอบกับจะต้องออกไปประกอบอาชีพ
 เพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว จึงมักจะละทิ้งภาระในการอบรมเลี้ยงดูบุตรไว้กับมารดา
 เป็นส่วนใหญ่ บิดาจะมีบทบาทในการร่าเริงสนุกสนานกับบุตรส่วนมากก็เฉพาะเมื่อมีปัญห
 ที่มารดาไม่สามารถจะตัดสินใจได้เกิดขึ้น ซึ่งกรณีเช่นนี้มารดาก็ยังต้องมีบทบาทในฐานะ
 เป็นผู้รวมตัดสินใจ^๗ ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่า มารดาซึ่งใกล้ชิดกับบุตรมากกว่าบิดา
 ย่อมจะมีอิทธิพลสำคัญในการที่จะปลูกฝัง ถ่ายทอด และพัฒนาทัศนคติค่านิยม และมโนทัศน์
 ในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีให้กับบุตรได้ นอกจากนี้ มโน-
 ทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนนั้นอาจได้รับอิทธิพลจากโรงเรียน หนังสือ
 ต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมภายนอกบ้าน และการสื่อสารมวลชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลที่
 จะช่วยปลูกฝังและพัฒนาทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของเด็ก ดังที่ กิบสัน^๘
 (Gibson) ได้เคยกล่าวไว้ว่า นอกจากบ้าน โรงเรียน เพื่อน ๆ และชุมชน ก็มี
 ส่วนที่จะช่วยปลูกฝังทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจ และฝึกฝนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี
 แก่เด็กได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญมาก เพราะการ
 สื่อสารมวลชนในปัจจุบันมีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพมากในด้านการถ่ายทอดข่าวและ
 วิทยาการสมัยใหม่ ทั้งยังมีวิธีการดึงดูดความสนใจของชนทุกชั้นให้สนใจต่อข่าวความ
 เคลื่อนไหวใหม่ ๆ โดยผ่านทางสิ่งที่พิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ดังนั้นเด็กจึงมี
 โลกทัศน์ด้านต่าง ๆ กว้างขึ้น ซึ่งจะเป็สิ่งที่มีผลในการพัฒนาทัศนคติในด้านต่าง ๆ
 ของเด็ก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความเป็นพลเมืองดี จึงอาจเป็นไปได้ว่ามโนทัศน์

^๗ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เรื่องเดียวกัน.

^๘ John S. Gibson , " Needed : A Revolution in Civic
 Education." The Bulletin of The National Association of
 Secondary Principal (May , 1969), p. 53

เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนไม่แตกต่างกันตามระดับการศึกษาของบิดา ซึ่งหมายความว่า การที่นักเรียนจะมีโน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีหรือไม่นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของบิดา

๓. ผลการวิจัยพบว่า โน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา มีความสัมพันธ์กับการศึกษาของมารดา หมายความว่ามารดามีการศึกษาสูง บุตรย่อมมีโน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีสูงกว่า และในทางตรงกันข้าม ถ้ามารดามีการศึกษาต่ำ บุตรย่อมมีโน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีต่ำด้วย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่อย่างไรก็ตามขนาดของความสัมพันธ์ของข้อมูลทั้งสองมีน้อย ดังนั้นจึงมีนักเรียนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เป็นไปตามนี้ ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับการวิจัยของ โอภาส สะอาด^๙ ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง " โน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาผู้ใหญ่ในกรุงเทพมหานคร " ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ พบว่า ระดับการศึกษาของมารดา มีความสัมพันธ์กับโน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีมากหรือน้อยของนักศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการที่จะปลูกฝังโน้ตค้นที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี पुलเลน^{๑๐} (Pullen) ก็ได้อธิบายไว้ว่า ครอบครัวมีบทบาทในการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี กล่าวคือ ถ้าครอบครัวใดบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมตัดสินใจหาร่วมกับทุกคน ก็จะช่วยให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝน และรู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา เด็กจะได้อะหนักถึงความสำคัญในบทบาทความรับผิดชอบของตนในฐานะที่เป็นสมาชิกครอบครัวคนหนึ่ง อันจะทำให้เกิดผลดีในการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีได้อย่างแท้จริง แต่ถาพิจารณาถึงสภาพของครอบครัวในสังคมปัจจุบันจะพบว่า มารดา มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกับบุตรมากกว่าบิดา ซึ่งต้องประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว และตาม

^๙ โอภาส สะอาด, เรื่องเดิม

^{๑๐} C.H.W. Pullen, Building Citizenship (Boston: Allyn, and Bacon , Inc., 1959), p. 209

วัฒนธรรมในสังคมไทย การเฝ้าการอบรมเลี้ยงดูบุตรมักเป็นหน้าที่ของมารดา มารดาจะเป็นผู้มีหน้าที่อบรมบุตรให้เป็นผู้มีเหตุผล ไม่ใช่แค่อารมณ์ เป็นที่พึ่งของบุตรในยามที่บุตรมีภัย ต้องการความช่วยเหลือหรือความคิดเห็น^{๑๑} อบรมสั่งสอนให้บุตรมีความกตัญญู ตอบิดามารดา ไม่ประพฤตินิหัง^{๑๒} เพราะฉะนั้นมารดาจึงมีบทบาทที่สำคัญในการปลูกฝังมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีเพื่อใ้บุตรมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม และการที่มารดาจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าขึ้นอยู่กับการศึกษาของมารดาเป็นสำคัญ เบียร์^{๑๓} (Sears) นักจิตวิทยาได้กล่าวถึงความสำคัญขอกระดับการศึกษาของมารดาที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาบุคลิกภาพของบุตรไว้ว่า การศึกษาจะเป็นสิ่งที่ช่วยเตรียมมารดาให้พร้อมที่จะเฝ้าการอบรมเลี้ยงดูและการยินยอมที่เหมาะสมซึ่งมีผลต่อการพัฒนาความรู้อารมณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุตรในปริมาณที่เหมาะสมและ สุนทร สุพันธ์^{๑๔} ก็ได้กล่าวไว้ว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะเข้าใจค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยมากกว่า ซึ่งจะมีผลต่อการปลูกฝังและพัฒนา มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของบุตร ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าระดับการศึกษาของมารดา มีความสำคัญต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของบุตร กล่าวคือ มารดาที่มีการศึกษาสูงจะสามารถปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีได้ดีกว่ามารดาที่มีการศึกษาค่ำ

^{๑๑} สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย, (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๘), หน้า ๘๓

^{๑๒} สุพัตรา สุภาพ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๔.

^{๑๓} Henry W. Maier, Three Theories of Child Development (New York : Harper & Row Publishers, 1969), p. 178

^{๑๔} สุนทร สุพันธ์, " การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม " ศูนย์ศึกษา ๒ (มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒), หน้า ๘

๕. ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดา ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ประวิทย์ อรรถวิเวก^{๑๕} ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง "มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดา เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เด็กในวัยนี้ส่วนใหญ่จะใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนมากกว่าที่บ้าน ดังนั้นมโนทัศน์ในเรื่องต่าง ๆ ของเด็ก รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีจึงน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากการศึกษาและประสบการณ์ในโรงเรียนมากกว่า เพราะการศึกษาในโรงเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม และแนวความคิดความเชื่อของบุคคล ดังที่ แบกดี^{๑๖} (Bagley) ไคกลาวไว้ว่า ประสบการณ์ทางการศึกษาสามารถพัฒนาความสามารถ ทัศนคติ และรูปแบบพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีคุณค่าทางบวกต่อสังคม นอกจากนี้ การได้รับการศึกษาจากโรงเรียน ยังช่วยให้ทราบถึงความเป็นไปของโลกได้พัฒนาทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ และคนทั่วไป ได้เรียนรู้การเข้าสังคมกับคนอื่น ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปกครองของประเทศของตน และยังทำให้ได้เข้าใจความสามารถและความสนใจของตนเอง^{๑๗} และเมื่อพิจารณาถึงสภาพสังคมในปัจจุบัน ก็พบว่าบิดามีเวลาใกล้ชิดกับบุตรน้อยมาก เพราะต้องออกไปประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นอาชีพที่บิดาประกอบอยู่ จึงน่าจะไม่มีอิทธิพล หรือความสัมพันธ์กับมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของบุตร

^{๑๕} ประวิทย์ อรรถวิเวก, "มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘) (อัครสำเนา)

^{๑๖} W.C. Bagley, The Teachers of Social Studies, (New York: Scribner, 1967), p. 328.

^{๑๗} Ray Osgood Hughes, Building Citizenship, (rev.ed. by C.H.W. Pullen: Boston: Allyn and Bacon, Inc., 1959), p.3

๕. ผลของการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน
 อาชีวศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของมารดา ซึ่งตรงกันกับการวิจัยของวรณวิมล
 หนิมพานิช^{๑๘} ที่พบว่าอาชีพของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความรูความเข้าใจเกี่ยวกับการ
 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า
 มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กับการศึกษา
 ของมารดา แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของมารดา แสดงว่าการศึกษาของมารดา มี
 ความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝัง ฉายทอด และพัฒนามโนทัศน์ในเรื่องต่าง ๆ
 รวมทั้งมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของบุตรมากกว่าอาชีพที่มารดาประกอบอยู่
 ซึ่งก็สอดคล้องกับที่เซียร์ส^{๑๙} (Sears) นักจิตวิทยาที่โลกดูราวไววา ตำแหน่งของ
 มารดาในทางสังคมและเศรษฐกิจ จะมีผลต่อการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของบุตรน้อย
 กว่าการศึกษา

๖. ผลของการวิจัยพบว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน
 อาชีวศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ของบิดามารดา หมายความว่าไม่ว่าบิดามารดา
 จะมีรายได้สูงหรือต่ำ ก็ไม่มีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของบุตร ซึ่งผล
 ของการวิจัยนี้ตรงกันกับการวิจัยของวรณวิมล หนิมพานิช^{๒๐} ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่
 พบว่า รายได้ของบิดามารดาไม่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง
 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และการวิจัยของ ประวิทย์ อรรถวิเวก^{๒๑} ซึ่ง
 พบว่า รายได้ของบิดามารดาไม่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ซึ่งเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า โดยทั่วไปแล้ว

^{๑๘} วรณวิมล หนิมพานิช, เรื่องเดิม

^{๑๙} Maier, loc. cit

^{๒๐} วรณวิมล หนิมพานิช, เรื่องเดิม

^{๒๑} ประวิทย์ อรรถวิเวก, เรื่องเดิม

นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจดี ควรจะมีโน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่ดีกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ทั้งนี้เพราะสภาพภายในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ฐานะของครอบครัวย่อมมั่นคง และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สมาชิกในครอบครัวไม่จำเป็นต้องกังวลกับการหาเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอด จึงมีโอกาที่จะแสวงหาความรู้และประสบการณ์ และมีเวลาว่างพอที่จะให้ความสนใจติดตามเรื่องราวและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของบ้านเมืองได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการพัฒนานโน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของเด็กเป็นอย่างมาก แต่ผลจากการวิจัยครั้งนี้กลับปรากฏว่า รายได้ของบิดามารดาไม่มีความสัมพันธ์กับโน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา จึงอาจจะเป็นไปได้ว่า การที่นักเรียนอาชีวศึกษาจะมีโน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีดีหรือไม่นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวหรือรายได้ของบิดามารดาเพียงอย่างเดียว แต่อาจจะเนื่องมาจากอิทธิพลของโรงเรียน เพื่อน ๆ และชุมชนรอบตัวที่จะมีส่วนช่วยปลูกฝังทัศนคติ มโนทัศน์ และฝึกฝนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีให้กับเด็ก^{๒๒}

๓. นักเรียนอาชีวศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีอยู่ในเกณฑ์ดีเพียง ๑ เรื่องเท่านั้นคือ เรื่องการมีค่านิยมที่พึงปรารถนา มีวัฒนธรรม และยึดมั่นในคำสอนทางศาสนา และมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ๕ เรื่องคือ ความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองดีด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย และการประกอบอาชีพ ความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับการรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด การมีวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจ และรู้จักแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ ความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ส่วนอีก ๔ เรื่อง นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ได้แก่เรื่อง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายและการปกครองระบอบประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองดีในฐานะเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต เกสียคชังการฉ้อราษฎร์บังหลวง ความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับความสนใจในปัญหาและกิจการต่าง ๆ ของบ้านเมือง เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทั้ง ๔

เรื่องอยู่ในเกณฑ์ทำ อาจเป็นเพราะว่า เนื้อหาวิชาหลักสูตรตั้งเกณฑ์มาสำหรับนักเรียน
 อาชีวศึกษาเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทั้ง ๔ เรื่องดังกล่าว ยังมีไม่พอเพียงแก่การเรียนรู้และ
 นำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน หรืออาจจะมียุขยางแต่การปลูกฝังอบรมของครูผู้สอนยังไม่
 ได้ผลเท่าที่ควร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของวัลลภ พุ่มพวง^{๒๓} ที่พบว่าคนไทย
 ในกลุ่มตัวอย่างมีความนึกเห็นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีถูกต้องเพียง ๑ เรื่อง คือเรื่องชนบ
 ธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมไทย และสอดคล้องกับการวิจัยของโอภาส สะอาด^{๒๔}
 ซึ่งพบว่านักศึกษาผู้ใหญ่ในกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี
 ถูกต้องเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่องชนบธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรม นอกจากนี้ผล
 การวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของหาญ อันวงศ์^{๒๕} ที่พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ ๔
 ในกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง ในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 หน้าที่ของขุนแผนราษฎร สิทธิของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับ
 การปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างไร เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรจะได้
 มีการปรับปรุงให้นักเรียนอาชีวศึกษามีความเป็นพลเมืองดีมากขึ้น และจำเป็นต้องทำ
 อย่างรีบด่วน เพราะเมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของเรื่องที่นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจอยู่ใน
 เกณฑ์นี้ กับเรื่องที่นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกณฑ์ต่ำ จะเท่ากับ ๔ ต่อ ๑ ซึ่งถ้าหาก
 จะปล่อยให้ให้นักเรียนอาชีวศึกษายังคงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความเป็นพล-
 เมืองดีอยู่ในระดับนี้ต่อไป ก็ย่อมเป็นการแน่นอนว่า ปัญหาสังคมซึ่งนักเรียนอาชีวศึกษา
 มักชอบก่อให้เพิ่มขึ้นอยู่เสมอ ก็จะมีอยู่ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด และอาจจะเพิ่มปริมาณมาก
 ขึ้นกว่าเดิมก็ได้

^{๒๓} วัลลภ พุ่มพวง, เรื่องเดิม.

^{๒๔} โอภาส สะอาด, เรื่องเดิม.

^{๒๕} หาญ อันวงศ์, เรื่องเดิม.

ขอเสนอแนะ

ขอเสนอแนะต่อสมาคมและหน่วยราชการที่หน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า การศึกษาของมารคามีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา หมายความว่า ถ้ามารคามีการศึกษาสูง บุตรก็ยอมรับมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีสูงตามไปด้วย ดังนั้นมารคาก็เป็นผู้มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและพัฒนา มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ผู้วิจัยจึงใคร่จะขอเสนอ ดังนี้

๑. ควรมีโครงการที่สนับสนุนและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับมารคา ซึ่งอาจจะออกมาในรูปของการศึกษาผู้ใหญ่ หลักสูตรที่ใช้ก็อาจจะเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาสำหรับปลูกฝัง และพัฒนาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี เช่น เรื่อง ความรับผิดชอบที่ดี ความมีเหตุผลในการคิด การกระทำ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้มารคาได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อว่าจะได้สามารถพัฒนาและมีมโนทัศน์ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ เพราะมารคาจะต้องเป็นตัวอยางที่ดีให้แกบุตรในการอบรมเลี้ยงดูและถ่ายทอดทัศนคติ ค่านิยม และมีมโนทัศน์ในเรื่องต่าง ๆ ให้แกบุตร

๒. ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีรายการสารคดีหรือบันเทิงซึ่งสอดแทรกเกร็ดความรู้หรือแนวความคิดที่จะช่วยพัฒนาให้มารคามีมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีที่ถูกต้อง หรือจัดรายการให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่มารคา โดยผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชนอื่น ๆ

ขอเสนอแนะสำหรับผู้บริหารการศึกษา

๑. ในเรื่องการจัดการศึกษา รัฐบาลควรจะวางแนวนโยบายที่จะจัดการศึกษาให้สนองความต้องการของคนทุกวัยทุกอาชีพ เช่น จัดให้มีการศึกษาทั้งในระบบ (Formal Education) และนอกระบบ (Non - Formal Education) ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ ได้เพิ่มพูนความรู้ เป็นพลเมืองที่มีการศึกษาและสามารถอบรมบุตรธิดาให้เป็นพลเมืองดีที่มีประสิทธิภาพต่อไป

๒. หลักสูตรสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา ควรจะเน้นในเรื่องต่อไปนี้
ให้มากขึ้น

- ๒.๑ การปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของครอบครัว
- ๒.๒ ความรู้ เรื่องกฎหมายและการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ๒.๓ ความซื่อสัตย์สุจริต
- ๒.๔ ปัญหาและความเคลื่อนไหวของสังคม
- ๒.๕ ความรับผิดชอบ
- ๒.๖ การคิดค้นใจ และการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันในการให้การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมต่อ
จากครอบครัว ควรตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่นี้ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการ
ให้การศึกษาว่า เป็นการเตรียมคนให้เป็นพลเมืองที่มีความสามารถและประสิทธิภาพทั้ง
ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การปกครองระบอบประชาธิปไตย จะดำเนินไปได้
ด้วยความราบรื่น และประสบความสำเร็จหรือไม่ก็ตองอาศัยพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ
ดังนั้นโรงเรียนอาจมีส่วนช่วยเหลือสถาบันครอบครัวซึ่งยังไม่อาจปลูกฝังและพัฒนาความ
เป็นพลเมืองดีของเด็กอย่างเต็มที่ เนื่องจากเด็กในวัยเรียนส่วนใหญ่จะใช้เวลาอยู่ใน
โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน ประกอบกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องประกอบอาชีพ จึงไม่
อาจควบคุมดูแลบุตรอย่างใกล้ชิดเหมือนในสมัยก่อนได้ โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการ
ปลูกฝังและพัฒนาโน้ตค้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี และก็เป็นหน้าที่ของโรงเรียนโดย
ตรงอยู่แล้ว ดังที่สมิธ (Smith) เคราส (Krouse) และ แอทกินสัน (Atkinson)^{๒๖}
ได้กล่าวไว้ว่า ในสังคมประชาธิปไตย โรงเรียนเป็นผู้มีความรับผิดชอบในการเตรียม

^{๒๖} Smith, Krouse and Atkinson, op.cit, p. 347.

ประสบการณ์ที่จะทำให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง และเป็นพลเมือง
 คืบนั้น เกิดจากการที่เด็กได้รับการเรียนรู้ทั้งหมดตลอดระยะเวลาที่อยู่ในโรงเรียน^{๒๓}
 และความเข้มงวดเมืองดีเป็นแนวคิดของกระบวนการสอนที่มีระบบระเบียบและมีเหตุผล^{๒๔}
 โรงเรียนจึงควรจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการช่วยปลูกฝังและพัฒนาโน้ตค้นเกี่ยวกับความ
 เป็นพลเมืองดีให้กับเด็กได้โดย

๑. โรงเรียนควรเป็นห้องทดลองฝึกประชาธิปไตยสำหรับนักเรียน จัดสภาพ
 แวดล้อมให้เอื้อกับหลักการประชาธิปไตย ในขณะที่อยู่ในโรงเรียน นักเรียนสามารถจะ
 เป็นพลเมืองดีได้ด้วยการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า
 ส่วนตัว มีความรับผิดชอบหน้าที่ตามบทบาทและฐานะของตน รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ฯลฯ
 ซึ่งโรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการที่จะจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ในโรงเรียนให้
 เป็นแบบประชาธิปไตย เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะ ทักษะ ค่านิยมแบบประชา-
 ธิปไตย และโรงเรียนอาจจะจำลองสภาพการณ์ต่าง ๆ ของสังคมขึ้นในโรงเรียนก็ได้
 เพื่อฝึกทักษะ ความรู้ ทักษะ และค่านิยมซึ่งสังคมต้องการให้แก่เด็กนักเรียน ซึ่งจะมีผลต่อ
 การพัฒนาโน้ตค้นที่ถูกต้องของนักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียน เพื่อจะได้ออกไปเป็นพล-
 เมืองที่มีประสิทธิภาพของสังคม

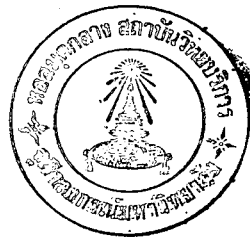
๒. ครูใหญ่หรือผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริม หรือให้ความร่วมมือในการ
 จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียนได้ฝึกความรับผิดชอบ ฝึกการทำงาน
 ร่วมกัน ฝึกการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะพื้นฐานที่
 สำคัญของพลเมืองดี ครูใหญ่หรือผู้บริหารอาจจะให้ความร่วมมือหรือสนับสนุน โดยให้

๒๓)

John Jarolimek, Social Studies in Elementary School,
 (New York : The Macmillan Company, 1967), p. 17.

๒๔)

Massialas, op.cit, p. 124.

นักเรียนจัดตั้งเป็นชุมนุมหรือคณะกรรมการ เช่น ชุมนุมค่านวิชา การ ชุมนุมค่านกีฬา ค่านบริการ คณะกรรมการรักษาความสะอาด คณะกรรมการรักษาความปลอดภัย ของโรงเรียน เป็นต้น

๓. โรงเรียนควรส่งเสริมบริการค่านการแนะแนว การบริการแนะแนวเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับโรงเรียนอาชีวศึกษามาก บริการแนะแนวจะมีบทบาทในการแก้ปัญหา ค่านต่าง ๆ ของนักเรียน และให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และจัดรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ของตน ซึ่งจะมีผลต่อการที่จะพัฒนาให้นักเรียนอาชีวศึกษาออกไปเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพของสังคมในภายหน้า

ขอเสนอแนะสำหรับครูสังคมศึกษา

บุคคลที่มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังและพัฒนาทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง คีของนักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียนก็คือครู โดยเฉพาะครูสังคมศึกษาควรถือเป็นหน้าที่ โดยตรง มิใช่เตรียมแต่เนื้อหาวิชาที่จะสอนเท่านั้น การที่ครูสังคมศึกษาจะปลูกฝังและ พัฒนาทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจตลอดจนทักษะเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีให้แก่ นักเรียน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา และแผนการศึกษาชาติ ครูสังคมศึกษาควร จะคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้คือ

๑. จุดประสงค์ในการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา ควรมุ่งที่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ควรเน้นเรื่องความแม่นยำในเนื้อหาวิชา ให้เนื้อหา วิชา มีบทบาทเป็นแต่เพียงแนวทางในการปฏิบัติของนักเรียนเท่านั้น

๒. การสอนเรื่องความเป็นพลเมืองดี ควรเน้นให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ที่ดี และถูกต้อง ไม่ควรเน้นในค่านการท่องจำเนื้อหาวิชาเพื่อสอบเท่านั้น การส่งเสริมให้เด็ก เกิดมโนทัศน์ควยเครื่องมือและวิธีการที่ถูกต้อง เป็นสิ่งที่พึงกระทำมากกว่าการสอน

ให้เด็กท่องจำ^{๒๘} มโนทัศน์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อนักเรียนสามารถแยกแยะ ย่นย่อ และสรุปครอบคลุมได้^{๓๐} ซึ่งทั้ง ๓ ขบวนการนี้ ต้องมีการผสมผสานกัน และจะเกิดขึ้นได้พร้อมกับการตั้งคำถาม การอ่าน และการแก้ปัญหา ดังนั้นในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ครูจึงควรหาทางให้นักเรียนรู้จักคิด และค้นคว้าหาความรู้ โดยครูอาจจะใช้คำถามเป็นเครื่องมือในการที่จะให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้และข้อเท็จจริงต่าง ๆ และจะทำให้ นักเรียนได้ฝึกทักษะในการแก้ปัญหา รู้จักสังเกต อภิปราย สรุปลงความเห็น ซึ่งการสอนในแนวนี้เป็นการสอนที่อาศัยขบวนการทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นห้องสมุดจึงอาจเข้ามามีบทบาทสำคัญสำหรับครูและนักเรียนในสถานที่ เป็นแหล่งค้นคว้าความรู้ที่สำคัญ ทั้งนี้ วิลเลียม บี ฟิงค์ (William B. Fink) และคณะ^{๓๑} ได้กล่าวไว้ว่า การสอนสังคมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ยังต้องการห้องสมุดเพื่อเป็นที่ค้นคว้าหนังสือและวัสดุประกอบการเรียนการสอน

๓. เกี่ยวกับวิธีสอนของครู ครูควรเน้นในเรื่องการให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน โดยเฉพาะการแก้ปัญหา การรู้จักค้นคว้าหาความรู้ การเรียนจากข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน การฝึกทักษะทางสังคม ควรให้เด็กเรียนได้เข้ามามีบทบาทและได้ฝึกปฏิบัติให้มากที่สุด เพราะการเรียนจากหนังสืออย่างเดียวไม่พอ

^{๒๘} Herbert J. Klaumeier, and Richard E. Ripple, Learning and Human Abilities: Educational Psychology (New York: Harper & Row Publishers, 1971), p. 391

^{๓๐} David H. Russel, Children's Thinking (Boston: Ginn and Company, 1956), p. 249

^{๓๑} William B. Fink, and the others, " Social Studies in Luzon Public Schools," The Education Quarterly, 10, (June, 1962) , pp. 46 - 55.

ต้องมีการฝึกความรับผิดชอบ จัดตั้งห้องทดลองในห้องเรียน โดยนำเอาแหล่งวิชาการ
 ในชุมชนเข้ามา และโรงเรียนไม่ควรตัดขาดจากสังคม^{๓๒} ดังนั้นครูจึงควรนำปัญหา
 ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาให้นักเรียนคิดและอภิปรายแก้ปัญหา เพื่อฝึกให้
 นักเรียนมีทักษะที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในเรื่องการแสดงความคิดเห็น การยอมรับความ
 คิดเห็นของคนอื่น การแสดงออก การทำงานร่วมกัน และรู้จักรับผิดชอบ เป็นต้น ซึ่ง
 สิ่งเหล่านี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของพลเมืองที่ดี เลอ เอห์มาน^{๓๓} (Lee H.
 Ehman) ได้ทำการวิจัยพบว่า เด็กที่ไม่มีโอกาสเรียนกับครูที่ใช้การสอนแบบ
 Critical Inquiry จะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ถกเถียงปัญหาร่วมกับครู
 หรือเพื่อน ๆ ไม่ได้แสดงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ และเด็กก็จะมีลักษณะ
 ของพลเมืองที่ล้มเหลว

ข้อเสนอแนะสำหรับสื่อมวลชน

ในปัจจุบันนี้ สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ นับว่า
 มีบทบาทสำคัญต่อการช่วยเสริมสร้างมโนทัศน์ และความคิดเห็นที่ถูกต้อง เกี่ยวกับความ
 เป็นพลเมืองที่ดีได้เช่นกัน ทั้งนี้คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์^{๓๔} ได้ทำการ

^{๓๒} William Tamburrino, " Citizenship Education, " The Social Studies, 27, No.6 (November, 1966), pp. 245 - 47

^{๓๓} Lee H. Ehman, " An Analysis of the Effects of Qualitative and Quantitative Educational Variables upon the Political Socialization of High School Students" , Paper Delivered at Annual Meeting of the American Political Science Association, September 3 - 7, 1968.

^{๓๔} คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เรื่องเดิม.

วิจัยพบว่า สถาบันการศึกษานั้น มีบทบาทต่อกรให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย ของลงมาจากสื่อมวลชน ทั้งนี้สื่อมวลชนต่าง ๆ จึงควรจะต้องตระหนักถึงและยอมรับบทบาท นี้โดยควรจะเสนอแนะข่าวหรือเรื่องราวที่น่ารู้ น่าสนใจ และเป็นความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเสนอเรื่องราวที่จะเป็นการส่งเสริมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองที่ดีที่เหมาะสม และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น เสนอเรื่องราวของบุคคลที่บำเพ็ญประโยชน์แก่ ประเทศชาติและสังคม เพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน นักศึกษา และเยาวชน ให้ตระหนัก ถึงคุณสมบัติที่พลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยพึงมี และสื่อมวลชนควรจะต้องเห็นความสำคัญ และมีความรับผิดชอบมากกว่าเดิมในการเสนอข่าวภายในประเทศ และต่างประเทศ ประกาศของทางราชการ รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญในจังหวัดต่าง ๆ โดยไม่ควรจะคำนึงถึง แต่ประโยชน์ด้านการค้าเพียงอย่างเดียว เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้าง มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีในด้านการสนใจติดตามข่าวความเคลื่อนไหวและ เหตุการณ์สำคัญของบ้านเมือง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการวิจัยต่อไป

๑. ควรจะมีการศึกษา เปรียบเทียบมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของ นักเรียนอาชีวศึกษาและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ
๒. ควรจะมีการศึกษา เปรียบเทียบมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของ นักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครและในต่างจังหวัด
๓. ควรจะมีการศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนิสิตและนักศึกษา ในระดับอุดมศึกษา
๔. ควรจะมีการศึกษาความแตกต่างขององค์ประกอบต่าง ๆ ของนักเรียน อาชีวศึกษา คือ เพศ การศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา และสภาพแวดล้อม ของที่อยู่อาศัย รวมทั้งความสนใจว่าจะมีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของ นักเรียนหรือไม่.